

Wijwd Vanderweerd (ant.)
Brouwerij
Oudenaarde.

Enkele gegevens over Oudenaardse tingieters en merken
(Eendracht Voorzorgsinstituut Kortrijk 1980)

3.

I N L E I D I N G

D-57

Oudenaarde kende van de 15de tot de 18de eeuw vooral één kunstambacht die zijn naam over gans de wereld uitdroeg, namelijk de tapijtweefkunst. Overal in kunsthistorische kringen waardeert men deze wandtapijten, welke sporadisch gemerkt zijn met de typische Oudenaardse bril.

Diezelfde bril ontmoet men soms op zilver, een andere tak van kunstnijverheid die er een grote bloei kende. Zeldzaam zijn de kerken uit de streek van Oudenaarde die geen zilver met bril in hun kerkschat bezitten. Een drietal stukken geelgieterskunst met het bekende brilletje zijn eveneens gekend.

Nochtans, over tin met Oudenaardse merken vond men nergens een spoor, een (onbeantwoorde) vraag over een zekere Jan Roose in "Ons Heem" uitgezonderd (14). Toch bezit het Oudenaardse stadsmuseum een reeks van twaalf 15de eeuwse presentkannen die men gerust als uniek kan beschouwen, zowel wegens ouderdom en vormgeving, alsook het feit dat het een volledig stel betreft. ~~Jammer genoeg zijn er geen stempels op aangebracht.~~

Bij toeval kwam me enkele jaren geleden een bord in handen met bril en A, echter met een merk dat zeer onduidelijk was door tinpest. Een Oudenaardse verzamelaar wist er nog twee te vinden, en ikzelf vond er nog zes, waarvan drie mijn verzameling mochten aanvullen. Alle droegen dezelfde initialen M.R., verdeeld over twee verschillende merken. Deze waren dan ook de start van mijn zoektocht naar Oudenaardse tingieters.

TINGIETERS

In de stedelijke rekeningen van 1459 vinden we de vroegste en tegelijkertijd interessantste vermelding; deze van de twaalf Oudenaardse presentkannen: "item Pieter Pennijnc, potghieter, van twalef kannen, die hij al nieuwe ghemaect heeft bij laste van scepen de welcke wooghen tsamen 233 pond danof de zelfe Pieter ontfaen heeft d'oude kannen weghende 137 pond". Sommigen vermoeden dat deze rekenpost betrekking zou hebben op een vroeger stel, kannen.

Op grond van de vorm moet deze veronderstelling toch in twijfel getrokken worden. Ten aanzien van de maten volgen nog enige aanvullende gegevens: hoog zonder deksel 45,3 cm; diameter voet 21,8 cm; diameter opening 12,3 cm. Hierbij zij vermeld dat in België slechts twee plaatsen nog presentkannen bezitten: Oudenaarde en Gent (2 stuks). Nederland daarentegen heeft nog vijftien steden waar kannen bewaard worden (6).

Voor de 15de eeuw werden nog twee namen gevonden:

"Goerys van de Naet, potgieterere heeft gehuurd van de weduw van Jane Coelins haar huis in de Broodstraat naest de wapenpoerte voor 6 jaar, den 27e van de laum. 1478."

(S.A.O. - Contracten en Autorisaties, I, F° 213)

"Jacob de Deckere heeft gecocht jeghen Pieter van den Boomgaerde zijn huus ende erve gheheeten de hoofdeloose poorte metten regette staende an tselve huus ende erve tusschen Goeris van der Naet potgieterere huus over een zijde ende metten andere zijde comende tot oude meulenbrugge, ... 11 oct. 1503."

(S.A.O. - Contracten en Autorisaties, 5, F° 59r)

- "Lauwereins van Reehaege, teenin potgieterere heeft gehuurt een huus en erve in de Nederstraete 't houchuus ende houc van de catterate toebehorende de hoirs van Pieter de Cabooter, duur 6 jaar, prijs 12 lb, 25 laum 1494."

(S.A.O. - Contracten en Autorisaties, 3, F° 3)

De 16de eeuw geeft ons vier tingieters:

- "Jan Penninck tinnenpotgieter in de broodstraet heeft schulden aan zijn zuster, 11 oct. 1511."

(S.A.O. - Acten en Contracten, deel 7, F° 105)

- Arent de Bie

"Jehanne van Dycke vrouw van Arent de Bie, potgieter in de Neerstraat hadden een zoon Remeens, 1 maart 1546."

(S.A.O. - Staten van Goed, deel 20, F° 238)

- Jacob Jonghelinc

"Jooris van Coye fs Gillis en Bernard Vuwe fs Willems in naam van Pieter van Wijmeersch beloven te betalen aan Jacob Jonghelinc fs Gillis potgieterere 16 lb 4 s voor de levering van tenen stooppotten, 19 april 1533."

(S.A.O. - Acten en Contracten, deel 22, F° 22)

- Matthijs Haegdoorn

"Willem Ryselinc lakesnidere fs Clays heeft gecocht jeghens Matthi Haegdoorn potgieterere fs Jans zijn huus ende erve dat hij Matthijs heeft staende ande twee meulenbrugge deser stede van Audenaerde, heerlichhede mijn heeren van Pamele metter halleye en huusinghen

hanghende over de schelde ende tusschen thuus ende erve van Mr Matthijs van Nestelraad cyrurgein over andere koopsom 134 lb 21 maart 1553."

(S.A.O. - Acten en Contracten, F° 184v°)

"Willem van Grijmeghen fs Jans heeft gecocht jeghens Matthijs Haegdoorne tenen potgieterere sijn huus ende erve op de hoogstraete belast met renten, koopsom 38 lb gr, 21 oct. 1554."

(S.A.O. - Acten en Contracten, deel 44, F° -

Bovenstaande voor de 15de en 16de eeuw. De opsomming van zeven namen voor deze eeuw (vanaf ± 1450 tot ± 1550) is natuurlijk onvolledig. Oudenaarde kende immers toen zijn grootste bloei door de opgang van de tapijtnijverheid. Deze periode kende een abrupt einde door de godsdienstomwentelingen. Een eerste beeldstormerij had plaats in 1566, gevolgd door een periode vol bloedige gebeurtenissen die zich slechts normaliseerde tegen het einde van deze eeuw. Rechtstreeks gevolg was een grote armoede en een massale emigratie naar de Noordelijke Nederlanden, Frankrijk, Engeland, Spanje, of Duitsland. Voor het tingietersambacht in Oudenaarde is het dan ook niet uitgesloten dat verscheidene potgieters van hieruit zijn uitgeweken, met een ook voor dit ambacht diepe inzinking als gevolg.

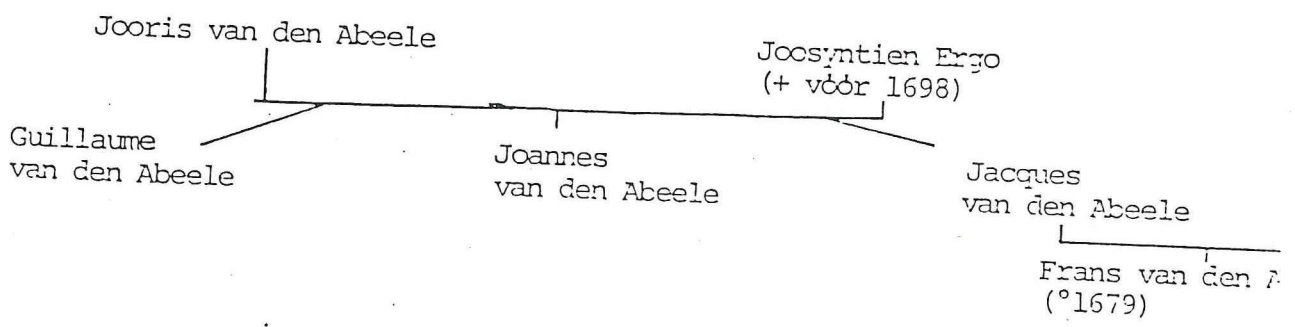
De volgende tingieter ontdekken we slechts in 1650. Het betreft een requête van François Eeckman, die "vertoont dat hij in Gent gheleert hadde het ambacht van teenghieten". Hij zou gaarne het ambacht exerceren waartoe nodig is het alm. Hij verzocht 300 gul te mogen nemen uit de nalatenschap (venditie van goederen) van zijn moeder. De oppervoogden hoorden Pieter Eeckman en Sacharias Hopsemere in dat verband en accorderen hem 50 ponden gr te nemen uit die erfenis, 26 maar 1650.

(S.A.O. - Contracten en Autorisaties, 17, F° 6

Op 13 juni 1698 presenteert Frans vanden Abeele fs. Jacqu
 "in audde van omtrent de 19 jaeren" een requête bij de oppervoogde
 der stede ende caele van Audenaerde waarbij hij was te kennen ghev
 dat hij gheerne saude volleeren sijn ambacht van tingieten om t'ei
 te stellen winckele ... Hij vraagt geëmancipeerd te worden om te
 kunnen genieten van de erfenis van zijn grootmoeder, de vrouw van
 Jooris van den Abeele. Het wordt hem toegestaan, ook na consult v
 zijn voogden: nl. zijn ooms Guillaume en Joannes van den Abeele.

(S.A.O. - Contracten en Autorisaties, deel
 register draagt geen fol.

Genealogische tabel:

Dit gegeven is interessant omdat het een inzicht geeft in de famil
 toestand der van den Abeeles. Mogelijks betreft het hier dezelfde
 van den Abeeles waarvan de tekens voorkomen op de merkenplaat in h
 Bijlokemuseum (7), namelijk:

- Joris van den Abeele (meester geworden in 1682)
- Guillaume van den Abeele (gezworne in de jaren 1695-1696)
- Jacobus van den Abeele (meester in 1707)

Een verder doorgedreven onderzoek hierover kan nog veel ontdekking
 opleveren omtrent de binding Oudenaarde - Gent in de tingieterij.

Van Guillaume van den Abeele weten we tevens uit de vernieuwingen der banken van de nering van Sint Elooï dat hij er de volgende funkties bekleedde:

In 1687	-	officier andere bank
1691	-	" " "
1702	-	" " "
1703	-	geen funktie
1705	-	geen funktie
1706	-	officier andere bank
1707	-	" " " , officier oude bank
1712	-	geen funktie
1714	-	officier nieuwe bank, deken andere bank
1715	-	geen funktie
1717	-	officier nieuwe bank, officier oude bank
1719	-	officier andere bank, officier oude bank
1721	-	deken andere bank, officier oude bank

Uit een vermelding in het kerkarchief van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Pamele weten we eveneens dat Guillelme van den Habeele, meester tingieter, er in 1710-1711 "tinnen tailloren ende ampullekens" leverde (1).

Over Michiel Rogier (Roger - Roeger) zijn we beter geïnformeerd. Vooreerst weten we uit de vernieuwing van de banken, wanneer en welke funkties hij er bekleedde:

In 1729	-	officier andere bank
1731	-	deken oude bank
1732	-	deken andere bank
1734	-	deken oude bank

- In 1736 - deken oude bank
- 1738 - " " "
- 1740 - " " "
- 1743 - " " " , en deken nieuwe bank
- 1746 - " " "

- 1749 - " " " , officier nieuwe bank, officier andere bank
- 1751 - deken nieuwe bank
- 1756 - deken oude bank, officier nieuwe bank, officier andere bank
- 1757 - deken obiit oude bank

Uit de minuten van staten van goed (S.A.O. - S. v. G. nr. 67) nemen we enkele uittreksels over om een beeld te schetsen van de persoonlijkheid van deze tingieter.

"Gestorven op 4 december 1756, sieur Michiel Rogier filius Anthone poorter dezer ghemelde stadt, meester tingieter ende coopman."
 Hij laat na "Jouffrouw Anne-Marie Jacoba Grau, filia sieur Pieter, weduwe ende hauderigge ghebleven ende ins ghelijkcks coopvrauwe voor huwelijk en Marie Françoise Rogier ouds acht jaeren, enig kindt
 Op 12 december 1744 werd het huwelijkscontract gesloten waaruit blijf dat verschillende gronden en huizen werden ingebracht. Op 3 december 1744 werd het huis verkocht van de weduwe Grau, moeder van Jacoba, aan Mathijs Joannes Grau, haar broer. Op 23 december werd dit zelf huis gekocht door Michiel Roger. Het betrof "de Sterre ten voorhoof op de merck abouterende het huis ende erve van jouffrouw de weduwe d'heer Pieter fr de Postere ende ter andere 't gone van dheer Franço Gruloes Ghenaemt de Cracye voor 400 pond groten." Anderzijds bracht Michiel Rogier een huis in "ten voorhoofde in de broodstraat abouterende ter eendere het huis van de kinderen van Sr. Johannes de Carli ende ter andere 't gone van d'hoors François Mahie." Op 29 juli 1757 werd het verkocht aan Sieur Martinus Caus voor 300 pond wisselgeld.
 (Dit was waarschijnlijk zijn vroeger woonhuis.)

In de staat van goed werd eveneens een inventaris gemaakt "regardens alle de winckelwaeren bestaende in user, stael ende alle andere sort van ijserwerck, schietpoeder, loot, mitsgaders alle sorten van ghemaect tinwerck, cancaillerie ende smisserije, tsamen ter somme van 3982 guldens 12 stuyvers.

Item respecterende alle den halm dienstigh tot het tingieten, bestaende in alle sorten van formens ende gerietschap tot dies noodigh ten ste huysen bevonden, alle hetselve is oversien ende ghepresen door Sieur J.F. De Kimpe, meester tingieter binnen de stadt Ghendt op den 16de november 1759 bescheedt ter somme van 528 guldens 4 stuyvers 6 denier

De inhoedel van het woonhuis omvatte:

"Alvooren bevonden in de ceucken, eenen hanghel, twee roosters, een cuyssche, twee ijseren kandelaers, ijseren latte, een schauwcleet met het stelsel op de schauwe, drie voghelmuyten, seven schilderijen met storie, papieren schilderijtjes; een cleerkasse met het stelsel, een spieghel, twee tafelkens, een menagiere met het stelsel van sporsel ses stoelen, drie koperen confooren met een koperen koperen melckketelken met ander storie, ende in het cleyne cuckentien een hanghel een tanghe, blaespijpe, brandereel, vierijser, een koperen oliekan met een koperen lampe, eenen treckpot, ses theschalen met de tassen, een tinnen wijwatervat, twee schilderijen, vier stoelen, op de slaer stede naeghelvast een pluymen bed met den hooftpeulen, twee oorcussen met twee flauwijnen, twee wollen saergen, een paar slaepelaekens met de gordijnen ende omloop, ende in den ganck een hautten confoir, een koperen bluspot, een theketel met een koperen waetorkanne, een tanghe een vierschuppe, een vleeschcroone, eenen vreirsback met ander stori ende drie schilderijen in de zalette een gardevent, een schauwcleet met het stelsel op de schauwe, eenen brandereel, twee vierschuppen, twee tanghen, een blaesbacke, een koperen coolback, een cleerkasse met ho

stelsel van sporselijn als anderssints een cruycefix, twee traeffels, een manasiere met het stelsel van sporselijn, eenen spieghel, ses schilderijen, thien saelstoelen met twee biesen stoelen, een ledikan met het behangsel daerop, een pluymenbedde met den hooftpelen, twee oorcussens, een wollen met twee catoenen saergen met de spree, een voeghelmuytte, twaelf paer slaepelaeckens, vier dosijn een half servitten, thien ammelaeckens, noch vijf servitten, noch een paer slaepelaeckens, neghen paer flauwijnen, twaelf handtcleetiens met storie, eenen rieten stock.

Item bevonden in het comptoir een locarissen met twee lessenairen, een schaylde, een goudtgewichte, een coffer met storie, op de plaets eenen block, een schospanne met storie, aerde ende houttewerck, een haecker in de achterceucken, vier mermieten met de schijven, eenen koperen moor, twee visch ketels, vier koperen kasseroelen met drie tourtepannen met twee decksels, drie koperen pannen, een braetpanne een spet, een waefelijser, een koperen kaffekanne, een stermijne, een koperen vierketel, eenen koperen kandelaer, een vischpoen, een taefel, een tinreck, twee stoelen met storie bloecksteen ende gheloywerwerck, twee schilderijen met storie, papieren schilderijtien, een hondert en acht pont en half tin consisterende in patteelen, tailloiren, kanne, treckpot alsanders noch een tinnen tailloore, eenen mostaertpot met een sautvat ende peperdooze, een metaelen mortier met den stamper, een metaelen stoeve, een koperen panneken met den keirssnuyter, noch twee mermieten, eenen haecker, een taefelken, een kieckensrenne, eenen quaeden haenvijl met storie.

Item bevonden in den kelder twee bierstellynghen, vier tonnen groot met vier tonnen cleynbier, seven ijdeltonnen, een dresken, twee botte cuypen, met ander storie cuypen, omtrent vijftwintgh bottijlden met versuys. Op den boven voorcaemer een slaepcoetse met de gordijnnen, daerop een pluymenbedde met den hooftpelen, twee oorcussens, een

wollen saerge, twee packen gaeren met twee packen vlasch, een cleer-
 kasse, noch een ledikant met het gehanghsel, eenen spieghel, een
 draeyende spet met storie, boecken, seven schilderijen, twee taeffels
 met ander storie, ende op het camerken daernevens een slaepcoetse met
 de gordijnen, daerop en pluymenbedde met den hooftpoulen, een oorcuss
 een paar slaepelaeckens, een wollen saerge, een kleerkasken, eenen
 stoel, een meelstande ende op de bovenachtercaemer een ledikant met
 het behangsel daerop, twee pluymen bedden, twee hooftpoulen, vier
 oorcussens, twee wollen matrassen, een wollen met een catonen saerge
 eenen zetel met de tooghen, wijnckelberdels ende laeden.

Item bevonden op het opperste drie paar slaepelaeckens, eenentwint
 servitte, drie flauwijnnen, twee hoopen deelen, een gardevent, een
 leere, omtrent een hondert ijdele bottijlden, twee hollandsche
 segreteettiens, noch eenen hoop deelen met de eecken berdels ende
 kepers, een taeffel, twee coffer met anderen storie.

Item de tooghen ende wijnckelberdels met de looden in de glaesen kass
 in den wijnckel."

Voor de 18de eeuw hadden we dan nog Adriaen en zijn zoon
 Pieter Frans Walraeve. Voor Adriaen Walraeve konden we enige infor-
 matie vinden in een verzoekschrift gedateerd 16 april 1771, tot
 "het exerceren het ambacht van tingieten, daer to hij alreede gezocht
 hadde de noodighe vormen om alsoo alle sorten van stucken tin op de
 aldernieuwste goeste te gieten en de gelijk men hedendaghs in ander
 steden was gietende, ende dat tot gerief van het publicq waerdoor
 hij alsoo de coopliden in tin binnen deze geroerde stadt oock zal
 connen voorsien, zonder dat sij hun daertoe elders sauden moeten
 adresseren."

Uit dit dokument leren we verder dat hij reeds 18 jaar binnen de stad woonde, er het ambacht van geelgieten uitoefende en tevens snuif en tabak verhandelde. Zijn verzoek omvatte eveneens de vrijdom voor twee jaar van het pondgeld op het tin. In het antwoord van burgemeester en schepenen werd dit verzoek volledig ingewilligd met als toevoeging "cooplieden 't interdiceren voor het toecomende, van vrende steden ofte plaetsen 't ontbieden ende binnen deze stad te laeten commen eenighe stukken gegoten tin 't zij op de oude oft nieuwe goeste opdat den suppliant daerdoor saude connen vinden den intrest van sijne ghedaen ende voorder te depense, tereer omdaer de suppliant selfs voorsien is van alle soorten van vormen soo over als contour op de aldernieuwste gouste ende gelijk men tegenwoordt binnen de stadt van Parijs ende andere in Vrankrijck is gebruikende ende die alhier nochte in andere steden hieromtrent alwaer men het tingieten is exercenterende niet te vinden en sijn, alles onverbeterd omgelaeten, ende opdat den suppliant met sijn huisvrauwe ende familie alsoo te beter sauden commen subsisteren."

Uit een ander dokument leren we dat Pieter Frans Walraew filius Adriaen, terzelfdertijd een verzoek deed tot deken en officier van de nering van Sint-Elooi, tot aanvaarding in deze nering, mits ontslag van leerjaren, proef en geldelijke bijdrage, zoals voorgescreven in het charter. Dit werd op 12 april 1771 door het gildebestuur op dezelfde enthousiaste manier toegestaan als het magistratfaciliteiten verleende aan zijn vader. Waarschijnlijk was men zo welwillend omdat er te Oudenaarde reeds enige tijd niemand was die dit ambacht uitoefende, en dit reeds sedert het overlijden van Michiel Rogier in 1756. Immers uit een klaagschrift der neringen (1757) aan het stadsbestuur over hun grote lasten, komen in het stuk van Sint-Elooi de verschillende groepen ambachten aan het woord met hun argumenten: de peerdesmeden, slootemaeckers, ketelaers, mandenmaeckers, cooplieden, maar geen tingieters.

M E R K E N

De negen gevonden borden met Oudenaardse aanduiding leverden slechts twee verschillende merken op: een gecombineerd hamermerk (foto's 1-2-3) en een engelmerk gepaard aan Oudenaardse bril (foto's 4-5), telkens met de initialen M.R. Deze initialen kunnen met een redelijke zekerheid toegeschreven worden aan Michiel Rogier (+1756), waarvan in vorig hoofdstuk uitvoerig sprake.

- Het hamermerk

De gelijkenis van merken met hamer in Oudenaarde en Gent is treffer. Uit de gedetailleerde beschrijving van de Gentse merkenplaat (7), en de (Gentse) ordonnanties van 3 april 1542 en 24 maart 1730, weten we dat Fijn tin of Hamertin moest gemerkt worden met een persoonlijk hamermerk (eighen haemer), de leeuw en het persoonlijk merk van de meester (bijmercke). Het Oudenaardse merk is analoog: gekroonde hamer met in kroonband de initialen M.R., links de leeuw (ook Oudenaarde voert een leeuw in zijn schild), rechts het gedeelte dat niets anders dan het meestermerk kan voorstellen. Toch valt op dat bril en A eerder een stadsmerk zou moeten zijn. Dit is regelmatige een bewijs te meer dat M.R. de enige tingdieter in de stad was, en daardoor een stadsmerk als meestermerk kon aannemen. Zekerheid hieromtrent kan natuurlijk maar bekomen worden bij het vinden van een Oudenaardse ordonnantie.

- Het engelmerk

Het engelmerk stelt meer problemen. In de Noordelijke Nederlanden, Frankrijk, Duitsland, en Engeland wordt de engel courant als kwaliteitsmerk gebruikt en dit voor de allerbeste soort tin, het zogenaamde Engelse bloktin, dat met een weinig koper gebroken werd. Men

onderscheidde dus Engels tin of bloktin, dat met de engel gemerkt moest worden, en daarnaast het kwalitatief wat mindere roostin, dat de roos als merk droeg (6). In de Zuidelijke Nederlanden zou dit echter zelden voorkomen. Als meestermerk of stadsmerk vindt men het nochtans wel: Sint-Michiel voor Brussel als stadsmerk; in Kortrijk, Gent, Antwerpen, Tienen komt het voor als meester merk.

Het Oudenaardse engelmerk nu bestaat uit een engel, afgebeeld in lang gewaad met in de linker hand een palmtak, links van de engel komt het woordje ETEN voor. Dit alles bevat in een ovale paralleljet. Aan te stippen valt het ontbreken van initialen en de vermelding van ETEN (= étain, tin), dat eerder een hoedanigheid of kwaliteit voorstelt dan een persoon. Anderzijds is het engelmerk vergezeld van een gekroonde bril met A en langs weerszijden de initialen M.R. Uit het gecombineerd hamermerk nemen we aan dat de bril met A het meesterteken was, en als dusdanig ook geldt bij het engelmerk. Ook voor dit merk echter kan slechts een ordonnantie uitsluitel brengen

Het charter van de nering van Sint Elooï (oudste vermelding 1519 - toegankelijk voor goud- en zilversmeden, ijzersmeden, koper-slaggers, mandenmakers, loodgieters, tingieters, geelgieters, messenmakers, kooplieden in ijzer, kooplieden in kolen) is hierover zeer onduidelijk. De laatst gemaakte kopie van ± 1780 in het "Register van alle de charters der neiryngen binnen dezer stadt van Audenaerde" handelt slechts zeer algemeen over de tingieterij. Over merken wordt slechts onder art. 18 en 19 het volgende vermeld:

- "van den teeckene te slaen"

"elck man die teecken slaet ofte slaen wille van den ambachte voorseyt moet sijn teecken overbrengen in 't loodt alcer hij 't slaet ofte teeckent op cenigh werck, ende wie eendere teecken sloeghe ofte contrefaite of dat elck sijn principael teecken niet over en brochte ten vermaene van deken of van ghezworne omme daer

op te ordonneren waere van noode in eenigher manieren dat die verbeuren saude 10 lb pars. 't elcken waers dat hij in ghebreke daeraf waere ende daeraf ghecallangiert saude sijn deelende in drien ghelijck vooren."

- "wat hij gheven moet die teecken ontfanckt in loot"

"dat die teeckent ontbruycke ende in 't loot overgeteeckent werd moet daerover gheven deken ende ghesworne 2 s pars. ende die dae in gebreke waere ende dat hij daeraen verbeuren saude 5 s pars. 't elcken dat hij daeraf bevonden ende ghecallangiert saude sijn jeghen d'ambacht."

Over dit register schreef Minnaert (17) "Het is duidelijk dat de centrale overheid in de tweede helft van de 18de eeuw een bijzondere aandacht besteedde aan de ambachten en neringen te Oudenaarde. Hi moet wellicht de reden gezocht worden waarom het stadsbestuur het besproken register liet aanleggen. In dat register werden enkel genoteerd de van kracht zijnde charters en ordonnanties met hun gebeurlijke interpretaties. Hun omvang blijkt evenredig te zijn met de activiteitsgraad der betrokken ambachten en neringen omstreeks 1780." Hieruit mogen we besluiten dat het tingietersambacht in die periode zwak of onbestaande was. Na 1780 werd trouwens geen enkel spoor meer gevonden.

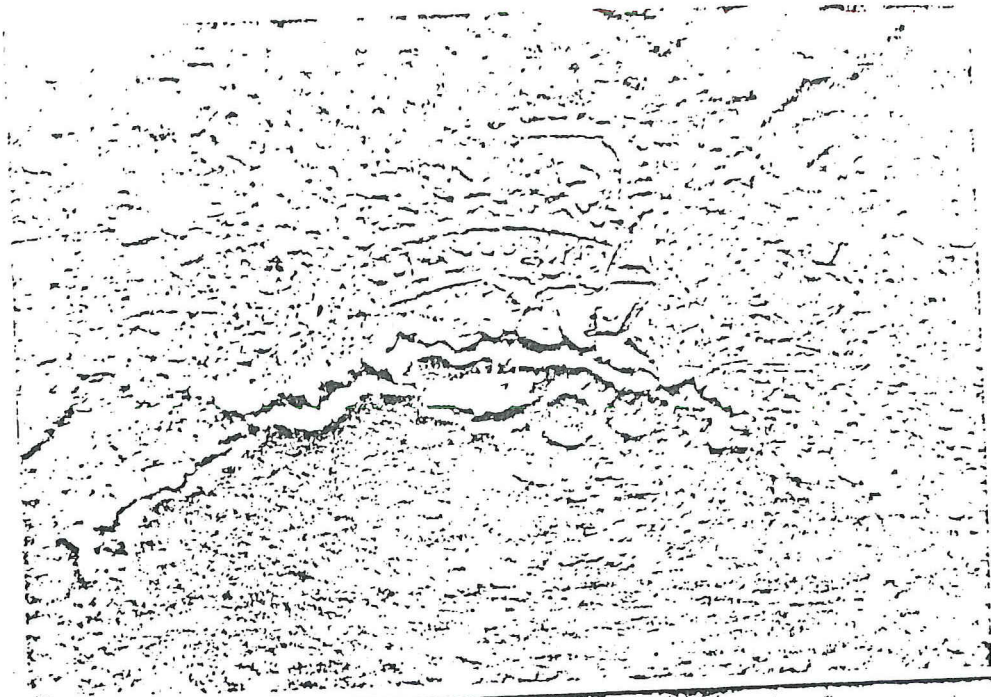

FOTO 1

FOTO 2

FOTO 3

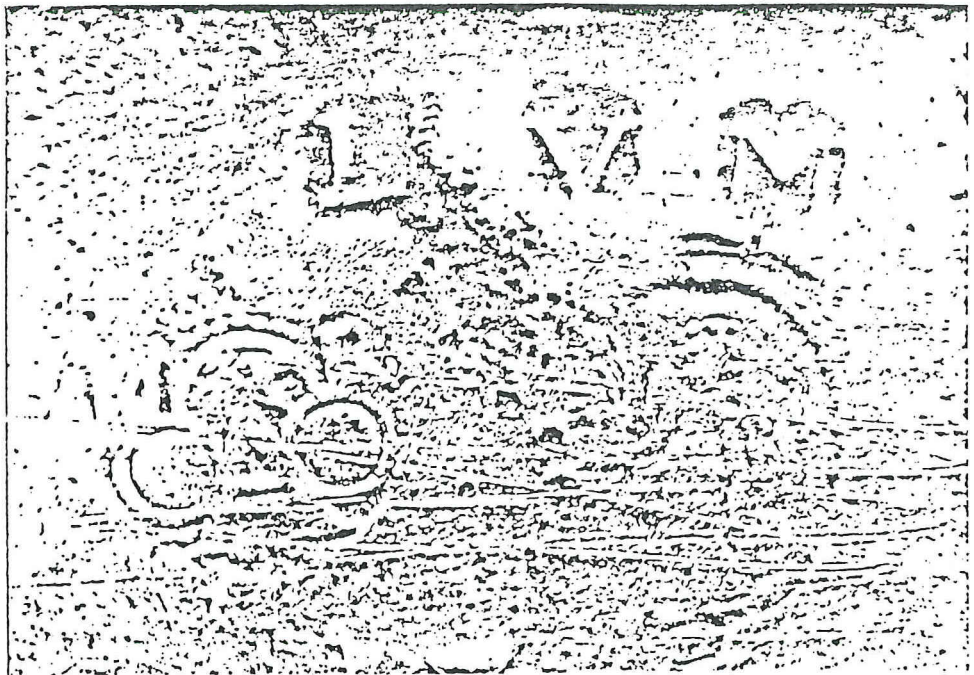

FOTO 4

FOTO 5

B I B L I O G R A F I E

- (1) Abeele-Bellon, Lic. Rosa van den, De Onze-Lieve-Vrouwkerk van Pamele te Oudenaarde, II. Kunstwerken, Gent 1979.
- (2) Briffaut, Docteur Pierre, Les étainiers du Haut Escaut, 1978
- (3) Brugge, St-Janshospitaal 1188-1976, p. 665-668.
- (4) Deurne-Antwerpen 1956, Tentoonstelling van tin in het Provinciaal Museum "Het Sterckshof", met een inleiding van Ad. Jansen & P. Baudouin.
- (5) Dhaenens, Dr. E., Kanton St.-Maria-Horebeke, Gent 1971.
- (6) Dubbe, B., Tin en tinnegieters in Nederland, Lochem, 1978.
- (7) Kerkhove, A. Van Den, in Catalogus - Gent, duizend jaar kunst en cultuur, II 1975, p. 381-439.
- (8) Kerkhove, A. Van Den, Cursus Antiek, gedoceerd aan het Vormingsinstituut te Kortrijk.
- (9) Keur van tin uit de havensteden Amsterdam, Antwerpen en Rotterdam, 1979.
- (10) Laurent, G., Potior d'étain, Paris 1979 (Guide Roret).
- (11) Peal, Chr. A., British pewter and Britannia metal, Londen 1971
- (12) Tardy, Poinçons d'étain, Paris.
- (13) Thomas, St., Oud tin uit Tienen, 1979.

- (14) Ons Heem, XIII, nr. 4, (1959), Speciaal tinnummer.
- (15) Verster, A.J.G., Tin door de eeuwen, Amsterdam
- (16) Stedelijke Musea Brugge, N. Vermeersch - De schenking Herssens, p. 6C-106, Brugge 1977.
- (17) Minaert, St., Register van al de charters der neirijngen binnen dezer stad van Audenaerde, deel I, Stadsarchief Audenaerde, 1976.

STADSARCHIEF OUDENAARDE (S.A.O.)

- Nering van Sint-Elcoi.
- Neringen, algemeenheden.
- Minuten van Staten van Goed.
- Acten en Contracten.
- Contracten en Autorisaties